

Persarum quae ratio fuerit, in majorum ferarum venationibus equites velocissimosque pedites ad excitatas feras excipiendas atque interficiendas constituendi, quaeritur.

Xenophon in secundo Cyropaediae libro Cyrum majorem narrat defectionem ulturum regis Armeniae, ut inopinantem eum atque imparatum peteret bello, exercitum ad regni ejus fines simulatione adduxisse venationis. Ea venatio in vigesimo ejus, quem dixi, libri capite exponitur his verbis: Ὡς δὲ πρὸς τοῖς ἄλλοις ἐγένετο, ἐνθὺς ὡσπερ εἰώθει ἐθῆρα καὶ τὸ μὲν πλῆθος τῶν πεζῶν καὶ τῶν ἰππέων ὄγμιον αὐτῆ, ὡς ἐπιόντες τὰ θηρία ἐξανισταῖεν οἱ δὲ ἀριστοὶ καὶ πεζοὶ καὶ ἰππεῖς διέστεισαν καὶ τὰ ἀνιστάμενα ὑπέδεχοντο καὶ ἐδίωκον καὶ ἤρουν πολλοὺς καὶ σῆς καὶ ἐλάφους καὶ δορυβάτας καὶ ὄνους ἀγρίους κτλ. Quo loco Xenophon, quum equites peditesque ad excitatas feras excipiendas ferendasque constitutos non *περιστῆναι κύλιφ*, vel *κύλιφ ἀπάντη περιστῆναι* colles saltuum, sed *διαστῆναι* diceret, declaravit, in eodem genere non eandem tamen rationem Persarum, atque Romanorum, fuisse. Hi enim in majorum ferarum venatu colles saltuum deinceps plagis et venantium corona cingebant. Declarat hoc Flori a) locus, ubi Augustus traditur tripertito exercitu totam complexus Cantabriam, efferam gentem ritu ferarum quasi indagine debellasse. Quamquam his verbis adduci quemquam ad opinandum, sicuti Augustum Cantabriam militibus, ita venantibus saltus cinxisse Romanos, hominis est de saltuum, in quibus majores quidem ferae receptacula habeant, magnitudine atque natura nulla e re alia judicantis, nisi e tabulis. Nam Vergilius quidem, quod, venationem illam Poenorum, Aeneae, Didus verbis depingens, b) saltus indagine cinctos dixit, non dubium est, quin poëtarum more oratione rem exaggeraverit. Nihil aliud hujus illa verba declarant, quam Tibulli c): qui colles indagine clausos dixit, a veritate atque a re ipsa non recedens. Jam — ut redeat, unde digressa est oratio, Persarum equidem hoc in genere rationem fuisse hanc opinor, ut, si quibus collibus latere feras aut ipsi animadvertissent, aut canum odora vis prodidisset, missis, qui e latibus illas excitarent, equites et velocissimos pedites ad excitatas feras excipiendas atque interficiendas in vallibus, colles illos continentibus, constituerent ita, ut ordo eorum formam referret semicirculi. Eamque potissimum rationem ii quidem, qui venaticarum rerum scientiam tenent, Persas contendunt amplexos esse, partim locorum natura coactos, partim, ut in certiore multae venationis spem venirent. Ego vero illos ita facere solitos

a) 4.

b) A. ae. d. 4, 121.

c) 4, 3, 7.

statui, loco quodam, qui est in Anabasi d), adductus. Quo loco Xenophon onagrorum venationem exponit his verbis: *Καὶ οἱ μὲν ὄνοι, ἐπεὶ τις διώκοι, προδρομόντες ἂν ἕστασαν· πολὺ γὰρ τῶν ἵππων ἔτρεχον θῦπτον· καὶ πάλιν ἐπεὶ πλησιάζοιεν οἱ ἵπποι τὰυτὸν ἐποίουν· καὶ οὐκ ἦν λαβεῖν, εἰ μὴ διαστάντες οἱ ἵππεῖς θηρῶεν διαδεχόμενοι τοῖς ἵπποις.* Certe enim hi Cyri minoris equites, onagros venantes, illum gentis suae morem, si quidem fuerit, non modo consuetudine, verum etiam necessitate servarunt. Nam ne tota eos regione, in qua venati esse dicuntur, dispositos cogitemus, sana mens vetat: neque temere directe collocati, omni onagros praetercurrendi se atque aufugiendi occasione privassent. Ita vero, ut supra dixi, *διαστάντες*, quum feras eas, ex diversis partibus equis se excipientes, urgerent, fieri sane poterat, ut consectando eas ita, ut caperentur, defatigarent, dummodo eas, ne ipsos perrumperent, prohiberent: namque alios exitus ne peterent onagri, una ex parte Euphrates flumen, altera agmen Cyri obstabat. Accepit ita *διαστάντες* etiam vetus Xenophontis librorum interpres, Romulus Amasaeus. Id inde colligo, quod is Xenophontis haec verba: *καὶ οὐκ ἦν λαβεῖν, εἰ μὴ διαστάντες οἱ ἵππεῖς θηρῶεν διαδεχόμενοι τοῖς ἵπποις*, in latina vertit hoc modo: *neque capi ulla ratione potuissent, nisi eos equites diversis ex partibus urgentes medios exceperissent.*

Haec habui, quae ad voces *διέστασαν* et *διαστάντες* explicandas dicerem. Jam quaeram, otides, gustatu onagris aliquanto suaviores e), quo modo capi possint. Has aves ii, qui naturalium rerum periti sunt, docent, *alis quidem parum ad volatum aptis praeditas, sed tanta tamen pernicitate pedum esse, vix quas velocissimi canes aequare cursu possint. Quapropter capere eas cupientibus aut vertagis, aut velocissimis utendum equis esse. Carnem, imprimis pullorum, saporis esse suavissimi: quam ob rem subtilis palati homines ejus esse appetentissimos.* Quibuscum consentiens Petrus Quiqueranus, Senecensis olim episcopus, memoriae tradidit haec f): *Prandentur Stardae, quum adolescent, praecipua gulae voluptate, eoque magis, quo aevi minus: quum tamen Plinius damnatas in cibus otides scribat g).* Nostri quidem pro Stardarum adolescentium commendatione parati sunt in arenam descendere, qui adco fervide earum venationi incumbunt, ut perfacile equorum gravissimos morbos, qui ex tam pertinaci cursu contrahuntur, negligant, dum destinata praeda potiantur. Neque enim hae aliter capiuntur, quam lassatae contentissimo et nullatenus remittente equorum cursu: id vero facillima opera, quum gallinaee magnitudinem aequant: quum anserum, non item: cum modum quum excessere, incassum insunitur equorum sudor. etc. Inde apparet, quid sit eis, qui otides capere equis volent, faciendum. Nam quum aves eae, a natura neque ad diu neque ad saepe volandum generatae, utantur tamen alis interdum et ad tempus, ita ut, converso praesertim aliam in partem itinere, insequentibus atque urgentibus se eripiant, necesse est, venantes eas non intermisso equorum cursu et saepissime et brevissimis temporum intervallis excitare, quas, exhaustis tandem alarum viribus, capiant cursu. Jam quum Graeci utrumque, et *e cubilibus feras excitare, et excitatas denuo excitare* *) *ἀνιστάναι* h) τὰ θηρία vocent, sequitur, recte

d) I, 5, 3.

e) Anab. I, 1.

f) De laud. prov. Gall. Christ. tom. III, pag. 1261.

g) Errorem Plinii, *ὄτις*, avis tarda, cum *ὄτις*, strix bubo, confundentis, notavit Buffonus. (Buffon opp. omn. germ. conv. a Raveo, tom. VII, pag. 280.)

*) Saepe enim fit, ut exagitatae canibus, falsis his, aliquo, ut ad cursum mox repetendum vires colligant, abstant se.

h) vel *ἐξανιστάναι*, vel *ἐξεγείρειν*. Exemplis Xenophontis liber de venatione scriptus abundat.

apud Xenophontem in Anabasi ¹⁾, ubi ratio exponitur otidum capiendarum, legi ἀνιστή: neque mutandam hanc lectionem esse in ἀναστῆ, quam conjecturam in minore Anabasis editione proposuit Krügerus ^{k)}. Quem si quis, Xenophontis libros, de expeditione Cyri minoris scriptos, editurus, hoc loco sequatur, legentem longe alio, quam quo Xenophon voluit, cogitatione ducet. Hic enim dicit, eos, qui venentur otides, ut capiant eas, necesse habere identidem eas excitare: contra, si quis scribat ἀναστῆ, non solum repetitae actionis notionem tollet, sed etiam venantes non otides, sed semet ipsos faciet excitantes.

Etiam vulpes otidum carnis appetentes esse, Aelianus loco quodam docet. Quem locum ego cum adolescentibus litterarum studiosis communicabo, non quod, quae ibi exponuntur, magno eis usui fore existimem, sed ut, qualis vir fuerit Aelianus, eis ostendam. Is igitur haec narrat ^{l)}: Τὰς δὲ ὀτίδας ἐν τῷ Πόντῳ θηρεύουσιν (αἱ ἀλώπεκες) οὕτως ἀποστραφεῖσαι αὐταὶ καὶ εἰς γῆν κύψασαι τὴν κέρκον ἀνατείνουσιν ὡσπεροῦν τράχηλον ὄρνιθος· αἱ δὲ ἀπατηθεῖσαι προΐασιν, ὡς πρὸς ὄρνιν ὁμόφυλον, εἶτα πλησίον γενόμεναι τῆς ἀλώπεκος ἀλίσκονται ῥᾶστα ἐπιστραφεύσας τῆς ἀλώπεκος καὶ ἐπιθεμένης κατὰ τὸ κέρτερον. Id est: Otides autem in Ponto sic venantur, ut sese avertat et demisso in terram capite, tanquam avis collum, sic caudam extendat. Quo dolo seductae aves eae ad insidiantem sibi tanquam ad suam gregalem accedunt. Quo facto, illa, subito in deceptas conversa, omni eas petit impetu atque nullo negotio capit. Quibus verbis Aelianus quamquam haud dubie et nimium astutas vulpes Ponticas, et otides magis, quam re vera sunt, imprudentes descripsit, tamen non majorem illis calliditatem aut his stultitiam tribuit, quam ipsius declaravit esse credulitatem. Nec vero is haec solum, sed etiam alia multa eis simillima narrat, ut suspiceris, nonnunquam eum a sollerti mendaciorum venaticorum architecto imponi sibi passum esse. Sed ad seriora equidem me referam quaeramque

ἀρπάζειν

nomen, quo in Ajacis fabula usus est Sophocles, unde sumpserit, quamque sententiam subjecerit verbis Ἀθηναῖς, dicentis:

Ἄει μὲν, ὦ παῖ Λαερτιάδῃ, δέδορξά σε
πεῖραν τιν' ἐχθρῶν ἀρπάσαι θηρώμενον.

In principio hujus fabulae quum non pauca insint, quae cum venationem, tum maxime canem venaticum redoleant, quumque canis venatici et hominis comparatio non ab aliis solum poetis Graecorum, sed etiam a Sophocle ipso non paucis locis sit facta, non mirum est, Lobeckium et Wunderum in eam adductos sententiam esse, idem ut eo, quem explicandum suscepi, loco factum nomenque ἀρπάζειν a cane sumptum venatico existimarent. Jam bestiae cujuscumque speciem poetae, id nomen ponentis, animo obversatam esse, id ita apertum est, ut non egeat disputatione. Ac ne hoc quidem est dubium, quin, ad canem illum respexisse venaticum, recte ii, quos supra dixi, docti homines statuerint. Unum tamen, quod gravius aliquanto est, non item perspexerunt. Etenim ἀρπάζειν verbum quo tandem pacto in canem venaticum, institutum quidem bene, cadat, si quis discere ab illis volet, facile sentiet, eam rem parum recte ab altero eorum esse, ab altero non accurate satis explicatam. Quum autem, nisi cognita ea re atque perspecta, quid sibi velint Ἀθηναῖς verba, non possit intelligi satis, periclitabor, si, quod ab illis est coeptum, ego absolvere quodammodo atque perficere possim.

^{l)} l. l.

^{k)} Licet etiam eis, quos, quia plurimas res atque utilissimas ab eis discimus, facimus maximi, veritatis causa cum modestia ἀντιπαλαίειν.

Αφ (*ἀπ*) syllaba, ut multis aliis gentibus, ita Graecis non potuit non apparere aptissima ad *arripiendi cupide*, sive *captandi*, ut poëtae loquuntur, *actionem* exprimendam *m*). Eisdem hos constat, littera *ρ* in faciendis nominibus, quibus exprimerent sonitum, usos esse, ita quidem, ut *ῥα* syllabam, si rem graviter, sin acute sonantem essent expressuri, vel *ῥοι*, vel *ῥι* syllabas fingerent. Harum syllabarum prima ei, de qua prius est dictum, praeposita, oppressoque citata pronunciatione altero *α*, vocula *ῥαα* ex eaque popularis sermonis nomen *ῥάπειν* factum est. Valuisse autem *ῥάπειν* *falce magna vi* atque *celeritate vibrata foenum aut frumentum ita, ut stridor redderetur, arripere atque auferre*, et *ῥαπ* syllabae sonus et falcis nomen indicio sunt. Quam quod non *ῥάπην*, sed per metathesin litterarum *ῥαπην*, quisquis fuit hujus nominis opifex, dixit, haud dubie ut id numeris adstrictae orationi accommodaret, fecit. E falcis autem illo nomine avem *ῥαπην* nominatam esse *n*), ea ostendunt, quae, qui naturalium rerum scientiam tenent, de ave ea tradunt. Qui *ο*) uno omnes ore consentiunt, *ῥαπην* sive *haliaëtum ossifragum, rapacitate vel maximis praestantem aquilis, dies noctesque, quippe oculis ad eam rem aptis instructum, et quadrupedes majores et pisces etiam maximos rapere*. Addunt nonnulli neque illi quidem rejiciendi auctores *p*), *eundem, quum pisces e mari aut stagnis rapiat, tanto in eos devolare impetu tantaque eos vi rapere, ut maximus aquae sonitus noctis praesertim tempore audiatur*. His ego rebus adducor, ut *ῥαπην* avem eam dictam esse propterea quod ea, quae raperet, similiter, atque foenum aut frumentum falx, arriperet atque auferret, et ab hujus avis nomine originem vocis *ῥαπάζειν* repetendam omnesque rapaces bestias, quod *ῥαπης* ritu raperent omnes, ut dicerentur *rapere, ῥαπάζειν* Graecis dictas esse statuam. Quum autem ex insidiis in praedam invadere cujusvis rapacis animalis sit proprium, si quis animo sibi effinxerit leonem, in feram quampiam magno ex insidiis impetu ac strepitu invadentem, et dentibus eam injectisque unguibus arripientem atque auferentem, rapacem bestiam constituerit *ῥαπάζονσαν*. Quod si quis aut scriptor aut poëta Graecus investigatorium canem, quem insignem declarat sollertia, *ἰχνη* ferarum *ῥαπάζειν* dicat, contrarium ejus, quod sentiat, eloquatur: non perscrutantem canem sagaciter ferarum vestigia, sed dissipantem delentemque depingens. Id ita esse, disci a Xenophonte potest, qui in libro de venatione scripto *q*), ut ventum vehementer flantem vestigia ferarum *passim delere* indicet, *διαρπάζειν* verbo utatur. Verba ejus haec sunt: *Ἐξάγειν δὲ αὐτὰς (τὰς κύνας) οὐ χροὴ ἐπὶ τὰ κωνηγεσία, ὅταν μὴ τὰ προσφερόμενα δέχοντα ἠδέως (τεκμήριον δὲ τοῦτο, ὅτι οὐκ ἐρῶνται, μηδὲ ὅταν ἄνεμος πνέῃ μέγας· διαρπάζει γὰρ τὰ ἰχνη κτλ.* Falsum igitur esse suspicatus sum, quod contendit Lobeckius,

m) Itaque Homerus, canem venaticum apri femora mordicus arripientem fingens, ad veritatem ejus rei imaginem expressit, quum loqueretur hoc modo:

Ὡς δ' ὅτε τίς τε κύνων σὺδὲ ἀγρίου ἢ λέοντος
ἄπτηται κατόπισθε, ποσὶν ταχέεσσιν διώκων
ἰσχία τε γλοντούς τε ἐλισσόμενον τε δοξεύει. (II. 8, 339.)

Neque immemor hujus significationis verbi *ἄπτεσθαι* Herodotus *καταφοιτέοντες γάρ, inquit, οἱ λέοντες τὰς κύνων, καὶ λείποντες τὰ σφέτερα ἢ θείῃ ἄλλου μὲν οὐδένοσ ἀπτοντο, οὔτε ὑποζυγίου, οὔτε ἀνθρώπου κτλ.* (7, 125).

n) Eodem modo e *κίρκος*, id est circuli nomine, avis *κίρκος* est nominata.

ο) Aristot. h. a. 9, 4, 2. Buffon. l. l. pag. 75. Voigt. descript. anim. tom. II, pag. 277.

p) Voigt. l. l. pag. 78 annot.

q) 6, 2.

locutionem *θηρῶσθαι πέρην ἐχθρῶν ἀρνάζειν* a re venatica canumque sollertia desumptam esse ad Ulixis in indagandis hostium consiliis sagacitatem significandam. Atque illam opinionem meam ipse confirmavit Sophocles. Qui manifesto voluit, tres Ajacis fabulae versus, secundum, septimum, octavum ad eandem venationis imaginem pertinere ita, ut primus finis venationi propositi significationem, ceteri duo autem ejus rei, quae venantes eo, quo vellent, perduceret, id est sagacitatis venatici canis declarationem haberent. Itaque quoniam non de investigandis, sed capiendis feris eo, de quo agitur, loco cogitandum est, quaeramus, num forte, si canis cogitatione fingatur in feram quampiam in latibulo cubantem magno ex insidiis impetu invadens, arripiens eam mordicus atque auferens, in eum *ἀρνάζειν* nomen aptius cadat. Erat enim canum venaticorum, nondum inventis eis, quibus ad feriendas feras hodie utuntur armis, *εἰ εἴεν περὶ τὸν λαγῶ*, aut excitare eum e latibulo ac, donec in plagas incideret, persequi, aut ea, quam supra dixi, ratione eum capere conari. Ac prosae quidem orationis scriptor si quis ad declarandam eam rem *ἀρνάζειν* nomine utatur, inutilem prorsus ad venationem canem, raptorem ferarum depingat. Si quis vero poëtica loquatur, *ἀρνάζειν* vox ad id exprimendum fuerit aptissima. Etenim venaticus canis, quamquam, si institutio accesserit, captas feras venatori asportaturus aufert, tamen, quia bestia est natura rapax, et in arripiendis eis naturam sequitur, et arreptas aufert ita, ut in hac quoque re sequi eam, quasque aufert feras, rapere videatur. Imaginem hujus rei in primo librorum, r), quos scripsit de venatione, expressit Oppianus. Cujus scripta quod non ita multis lecta aut ad manum esse sumere posse mihi videor, verba ejus, quae imaginem, quam dixi, continent, a Rittershusio in latina conversa appingam: quum praesertim videam, cognitis eis fore neminem, qui, quid sibi velint illa, de quibus agitur, *Ἀθηναίως* verba, non perspiciat. Ergo interpretatus est Rittershusius eum, quem dixi, Oppiani locum hoc modo:

*Atque aliquis venatorum, periculum facere vatulorum
Cupiens, extra portas sublimes
Aut mortuum aut vivum fert manibus leporem:
Serpit autem ante, regionem semitae
Primum quidem directam, mox vero obliquam ducens,
Sinistra, dextra, anfractuosa viam circumvolvens.
Ast ubi jam valde procul ab urbe ac portis
Processerit, tunc sane fovea egesta sepelit (leporem.)
Reversus autem in urbem redux, statim adducit
Propter viam canem sagacem. At ille e vestigio
Incitatus fremit leporino ab halitu
Vestigiaque anquirit per terram, neque facile invenire
Satagens (licet,) potest. Valde autem indignabundus errat:
Paucis interjectis verbis ad id, quod ego ago, non pertinentibus, sequuntur haec:
Ita ille (canis) animi edacibus cruciatus doloribus,
Huc et illuc fertur, et ordine perscrutatur
Omnem lapidem, et omnem collem, et omnem semitam,
Arboresque, vitesque, et sepes, et areas.
At cum vestigium tandem aërium assecutus fuerit,*

r) v. 479. sqq.

Exultat, gannitque gaudibundus, perinde ut tenelli
 Lasciviunt vituli circum vaccas mammosas:
 Ita et huic valde animus laetatur: ruens autem
 Volvitur, obliquis ingrediens campis.
 Neque vero ipsum aberrare feceris, nequidem si longissime aspellas:
 Sed pergit recta pertinaciter suavi tactus odore,
 Donéc ad finem laboris et ad metam penetrarit.
 Quod si ipsum arces in nondum captos lepores,
 Occulte quidem accedit, et vestigium prope vestigium figit
 Parvus, sub vitibus tectus, aut arundinibus,
 Velut praedo hoedorum abigenis, qui pastorem
 Dormitantem prope observans tacitus arripit.
 Ast ubi jam latibula leporina propinquaverit,
 Celeriter prosilit, jaculo similis, aut draconi
 Sibilanti, quem commovit e sua antea quiescentem
 Veneni — receptrice caverna messor, aut aliquis arator:
 Ita ille exultans cito prosilit. Si vero assecutus fuerit,
 Facile quidem acutis subacto unguibus,
 Et malis correpto onere ingenti occurrit,
 Cito affert, laboransque, onustusque accedit.

Cum Oppiano hoc cane, et studiosissimo venandi, et in lepores in cubili latentes magno ex insidiis impetu ac strepitu invadenti, et magna eos vi arripienti atque auferenti, si quis Homericum s) illum Ulixem, occasiones t) hostis tentandi (πειρας ἐχθρῶν) captantem (αἰεὶ θηρώμενον) et per insidias et magna vi arripientem atque auferentem u) (ἀρπάζοντα) comparaverit, idem cogitaverit, atque eo, de quo quaesitum est, loco cogitavit Sophocles. Haec sunt, quae ego scribenda putavi ad locos veterum scriptorum, in quibus ad venaticam rem respexerunt, illustrandos. Quibus quamquam alia adicere nonnulla possum, ad similes locos explicandos pertinentia, eaque fortasse neque inutilia prorsus neque plane injucunda cognitu, tamen, ne nullum varietatis oblectamentum a me quaesitum sibi legentes, si quos sim nactus atque tenuerim adhuc, querantur, transibo ad diversas ab eis, quas tractavi, res quaeramque, in his Oedipi Colonei v):

οὐ γὰρ μοίρας εὐδαιμονίῃσι
 πρώτης, ὃ τῆσδ' ἔφοροι χώρας.
 δηλῶ δ'. οὐ γὰρ ἂν ᾧδ' ἀλλοτριῶσις
 ὄμμασιν εἶπον
 κατὰ μικροῦς μέγας ὄρων.

in ea igitur Oedipi oratione quid sibi velint illa: κατὰ μικροῦς μέγας ὄρων.

- s) Viri mirifice de Sophocle meriti, Schneidewinii haec est docta imprimis atque ea, de quibus disputatur, verba intelligere cupientibus utilissima annotatio, Sophoclis illa scribentis animo Ulixis imaginem obversatam esse carminibus expressam Homeri.
 t) Tentamina hostis dicerem, si, quo melius rem notarem, loqui liceret, poetice.
 u) Scio equidem, auferre occasionem latine non dici: sed tamen addidi, ne quid, quod ad comparationis a Sophocle factae rationem explicandam pertineret, deesset. Certe Ulixes ea, quorum causa hostes tentabat, et famam ea re quaesitam aufererat.
 v) vers 143. 144. 145. 146. 147.

Neque enim admodum facilia haec verba ad intelligendum sunt: id quod magna eorum, qui interpretanda ea susceperunt, dissensio docet: neque adhuc mea quidem opinione illustrata sic, ut aliam interpretationem non admittant. Experiar igitur, si, quid contineant, grammatica explicatione possim aperire, ut, quum in oratione ad misericordiam commovendam composita insint, quantum valeant ad eam rem efficiendam, appareat. Ergo Oedipus, postquam ad interrogationem Chori: τίς ποθ' ὁ πρῆσβύς; respondit:

οὐ πᾶν μοίρας εὐδαιμονίαι
 πρώτης, ὃ τῆσδ' ἐφοροὶ χώρας·

tria, ex una eademque sententia condicionali hac: εἰ ἦν μοίρας εὐδαιμονίαι πρώτης dependentia, eloquitur, primum: οὐκ ἂν ἀλλοτριόις ὄμμασιν εἶπον alterum: ἦν ἂν μέγας tertium: οὐκ ἐπὶ μικροῖς ἂν ὄρωμαι. Ex his, quas separatim ego posui, enunciationibus comprehensione devinctis oratio nascetur haec w): εἰ γὰρ ἦν εὐδαιμονίαι μοίρας πρώτης, οὐκ ἂν ὄδ' ἀλλοτριόις ὄμμασιν εἶστον καὶ, μέγας (ὄν, sive ὅτι μέγας ἦν,) ἐπὶ μικροῖς ὄρωμαι id est: εἰ γὰρ ἦν εὐδαιμονίαι μοίρας πρώτης, οὐκ ἂν ὄδ' ἀλλοτριόις ὄμμασιν εἶπον καὶ, μέγας x) ὄν βασιλεύς, ἐπὶ μικροῖς λήμμασιν γ) ὄρωμαι ut sententia, germanice expressa, haec sit: Denn wäre ich besonders großen Glückes wegen zu preisen, ich würde nicht mit Hilfe fremder Augen wandern, ich würde mich nicht, ein Mächtiger dann, um geringe Gaben zu empfangen, in Bewegung setzen. Certe enim Oedipus, si ob insignem fortunam tum esset praedicandus, rex Thebarum firmusque vir opibus fuisset. Itaque is verbis illis, sese ex potenti rege mendicum esse factum, non declarat quidem, sed — qua in re magna οἰκονομίας virtus cernitur — significat tamen: eaque tanta rerum commutatio, quum praesertim accedat ad caecitatem, nemo non videt, quantam vim habeat ad concitandam misericordiam. Schneidewinius igitur ipse velim iudicet, graviusne dixerit, Hermanni interpretationem: *et exigui muneris causa, qui magnus atque insignis vir sum, hoc in portu constitissem*, falsam esse rebus omnibus. Ipsum quidem miror vocem μέγας ad corporis firmitatem esse referendam censere, et dissentientem a Sophocle et secum ipsum pugnantem. Etenim non ille solum Oedipum non semel facit

w) Vide Hermannum (Opusc. 4, pag. 192.) Cf. Ellendt. lex. Sophocl. I, pag. 127.

Et Euripides, (Suppl. 1083. 1086.) dum Iphidem inducit loquentem haec:

εἰ δ' ἦμεν νέοι
 δῖς καὶ γέροντες, εἴ τις ἐξημέραται
 διπλοῦ βίου λαχόντες, ἐξωρθούμεθ' ἄν·

simili usus figura est: nisi quod is participium enunciationi, particulam ἂν κοινῶς positam continenti, praeposuit. Dicit enim hoc: εἰ δ' ἦμεν νέοι δῖς καὶ γέροντες, εἴ τις ἐξημέραται, ὅτι διπλοῦ βίου (ἂν) ἐλάχομεν, ἐξωρθούμεθ' ἄν.

x) — — — οἱ δὲ συγγενεῖς

μητρὸς με μικρὸν καὶ μέγαν διώρισαν. (Oed. R. 1083).

γ) Ἐγὼ γὰρ, ὃ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, πρῶτον μὲν, ἠνίκ' ἐπειθὸν τινες ἡμᾶς τῶν ἐν Εὐβοίᾳ πραγμάτων ταραττομένων βοηθεῖν Πλουτάρχῳ καὶ πόλεμον ἄδοξον καὶ δαπανηρὸν ἄρασθαι, πρῶτος καὶ μόνος παρελθὼν ἀντίειπον καὶ μόνος οὐ διεσπάσθην ὑπὸ τῶν ἐπὶ μικροῖς λήμμασι πολλὰ καὶ μεγάλα ἡμᾶς ἀμαρτάνειν πεισάντων. (Demosth. 58. 2)

declarantem, sese aetate esse decrepita, sed ipse quoque Schneidewinius hunc in praefatione ad hanc tragoediam scripta senem vocat et annis et miseriis confectum. Accedit, quod, si Sophocles Oedipum fecisset dicentem, se, quod oculis esset captus, necesse habere filiae innixum incedere, iterum eum miseriam querentem fecisset caecitatis: quae res, opinor, aliquanto minus, quam altera illa, ad misericordiam concitandam valuisset. Neque denique Sophocles Oedipum, validum quidem viribus, apte fecisset dicentem, sese caecitate coactum esse, ut innixus imbecillae filiae incederet.

Jam latinis quoque scriptoribus quibusdam aliquid operae et studii tribuendum existimans, quaeram, in Catilinaria prima quae leguntur, haec verba:

vigilare non solum insidiantem somno maritorum, sed etiam bonis occisorum,

sintne ea Ciceronis, necne. Nam mihi quidem, quotiescunque orationem illam legi, visa sunt ea, quae appinxi, verba a grammatico potius quopiam profecta esse, quam, cujus feruntur, ingenio elaborata. Cujus suspicionis quum duas rationes easque, ut mihi quidem persuadebam, non prorsus improbandas afferre possem, tamen, quominus eam profiterer, prohibitus sum eo, quod, quorum virorum summa hoc in genere litterarum auctoritas et est et vero debet esse, Halmii, Klotzii, Madvigii aliorumque scripta videbam ejus rei declarationem habere nullam. Neque adhuc mutata ea ratio est. Qua de causa cunctanter admodum feci, ut, quid sentirem, proferrem in medium: sed tamen faciendum duxi, ut in meam sententiam doctos illos homines, si possem, adducerem, si minus, meliora ab eis discerem ipse erroremque meum deponerem. Itaque causas dubitationis illius meae proferam. Et priori quidem loco ostendere conabor, ea, de quibus agitur, verba, ad id, quod orationis ea, qua continentur, parte Cicero voluit, efficiendum inutilia ob eamque causam supervacanea esse. Nam quum non id ibi ageret Cicero, ut scelera Catilinae jam enumerata persequeretur iterum, sed ostenderet, quae bonis civibus industriae subsidia instrumentaque virtutis essent, ea omnia illum in libidine atque audacia consumpsisse, satis habuit hanc ejus rationem in universum denotare his verbis: *non modo ad obsidendum stuprum, verum etiam ad facinus obeundum*. Quare ea, quae sequuntur: *non solum insidiantem somno maritorum, sed etiam bonis occisorum* — ipsa quidem, si abessent, non desiderarentur. At enim necessaria sunt ad id, cujus causa vigilans Catilina fuerit, explicandum. Quasi vero vigiliarum Catilinae mentionem facere Cicero debuerit, postquam declaravit, eum humi jacuisse stupris et facinoribus intentum! An hoc aliud quid valet, quam eundem istarum rerum studio fuisse vigilantem? Sed leviora haec esse fateor ad auctoritatem monumentorum labefactandam. Quid vero, quod ne sententia quidem eis, de quibus agitur, verbis subjecta certa est. Nam quum oratio conformata sit ita, ut *occisorum* postulet, ut ii ipsi, quorum somno insidiatus esse Catilina dicitur, mariti audiantur, sequitur, sententiam illis verbis subjectam esse absurdam hanc: Catilinam hoc vigiliis expetisse, ut, quos dormientes interfecisset maritos, eosdem ereptorum honorum dolore macclaret mortuos: quum tamen dolere ex ejusmodi rebus ad eos, qui mortui sunt, non pertineat. Neque temere quisquam huic malo medeatur recepta lectione *otiosorum*. Nam primum, quod, qui hanc amplexi sunt, *otiosorum* idem, atque *in pace viventium*, sonare statuunt, nescio, an parum recte id faciant. Etenim *otium*, quamquam proprie non armorum, sed laborum vacationem denotat, tamen, quia otium fructus quidam est pacis, quum per oppositionem refertur ad *bellum*, idem sonat, atque *pax*. Quum autem, ut intelligatur, opponi *otium* nomen nomini *bellum*, necesse sit, belli aut mentionem esse factam, aut saltem notionem ejus toti sermone subjectam agnosci, quumque neque ea, de quibus disputatur, verba ipsa neque haec verba praecedens oratio ne significationem quidem habeat belli, se-

quitur, *otiosorum* idem, atque *in pace viventium* ibi valere non posse. Sed fac, idem valere, quum dormientes mariti et ipsi sint otiosi, qua tandem ratione oppositos illis homines putabimus otiosos? Haec me jam pridem in eam sententiam adduxerunt, ut verba, de quibus agitur, ad proxime praecedentem orationem explicandam nata eisque interpretamentis postea Ciceronis orationem adulteratam existimarem. Si quis vero *vigilare* ipsum retinendum censens, sic scribat: *humi jacere, vigilare non modo ad obsidendum stuprum, verum etiam ad facinus obeundum. Habes, ubi ostentes* etc., hujus ego sententiam lubenter calculo meo comprobaverim. Sed harum rerum volo eos, quos dixi, doctos viros iudices esse.

Extremum est, ut quaeram, apud Phaedrum in libri tertii fabula sexta utrum, qui *tricandum*, an, qui *strigandum* scripserunt, veram lectionem constituerint. Quarum lectionum quum neutri auctoritas desit monumentorum, ut, utra utri praestet, dijudicari possit, necesse est, significationes eis vocibus subjectas explicari explicatasque inter se conferri. Et *tricari* quidem verbo scriptores latini utuntur, ut indicent, quempiam *tardum et segnem ad id, quod debeat, praestandum esse, atque ut subterfugiat, moras nectere atque tergiversari*. Sed praeter usitatam illam notionem *tricari* aliam quoque habuisse, Nonius Marcellus, *tricae* nominis vim exponens, ostendit. Ait is z): *Tricae sunt pili aut fila, quae pedes pullorum gallinaceorum irretiunt et involvunt et ingredientibus impediunt*. Ex his verbis non solum apparet, quae *tricae* vocis significatio propria, sed etiam suspicari potest, quae verbi *tricari* fuerit. Etenim in vulgus est notum, jumenta omnis generis, lora magis, quam stimulos sententia, tardare in eundo quasque pedes eorum pilis aut filis sint irretiti, incedere solere. Quod iis quidem, a quibus aguntur, per malitiam facere videntur; quare graves saepe poenas tarditatis tergo pendunt. Jam eo modo euntia jumenta ego populari sermone loquentes dixisse *tricari* eamque hujus nominis significationem fuisse principalem atque naturalem existimo. Id si recte disputatum videbitur, sequetur, *tricari* nomen in mulos tardantes, quum malitiosissimum jumentorum sit genus mulorum, aptissime cadere proptereaque maxime accommodatum esse ad rem mulae a musca exprobratam denotandam, ut unum hoc restet, ut, num idem eo, de quo disputatur, loco quadret, quaerendum videatur. Fuit autem manifesto Phaedri consilium, mulam ibi id respondentem inducere, quo eis, qui hanc fabulam essent lecturi, risum moveret. Eamque alteram dotum, quas esse libelli sui dixit a), illo quidem loco in ejus ipsius, de quo disputatur, verbi usu posuit. Nam mula, quum neget, sese ob lentum flagellum frenorumque spumantia sua ora continentium ad sensum lente prognedientem, ullo modo muscae minis commoveri ad currendum posse, utitur argumento admodum efficaci ad demonstrandum, sese non sua sponte non citius progredi expertemque esse culpae tarditatis. Significat enim verbis eis non obscure, eum, qui sella prima sedeat, modum incessus sibi flagello frenisque praescribere. Jam in eandem illam sententiam ea quoque, quibus illa muscam, ut auferat frivolam insolentiam, admonet, dicta esse patet. Sed mula, ut, ubi lente eundum sit, sese, scilicet flagello frenisque edoctam, scire indicet, cum faceta quadam ironia de sua condicione dura loquens, sese, ubi res a musca sibi exprobrata facienda, id est, tricandum sit, scire dicit: muscam verbo, re ipsa semet ipsa eludens. Quod cujusmodi sit, quo melius intelligatur, colloquium a mula et musca habitum germanice soluta oratione reddam. *ſ. Wie trág bist du! Willst du nicht rascher vorwärts! Sieh*

z) 1, 2, 6.

a) Prolog. v. 3.

zu, daß ich dir nicht den Hals mit meinem Dolche zersteche! M. Nicht deine Worte rühren mich; sondern den auf dem Bocke fürchte ich, der mir jetzt den Zug zu mäßigen bedeutet, weil er die Geißel lässig schwingt und mich mit schaumbedeckter Zügel zusammennimmt. Laß also ab vom eiteln Uebermuth. Ich weiß gar wohl, wann es zum Schlendern und wann es zum Laufen Zeit ist. Jam *strigare quid valeat, ut iidem discamus, eos, qui de rustica re scripserunt, consultemus. Hos enim probabile est, optime ea de re responsuros. Et Plinius β) quidem, Catonem haud dubie auctorem sequens, necesse esse dicit, in arando versum peragi nec strigare (boves) in actu spiritus. Ubi, quid sit strigare, Columella γ), eandem, quam Plinius rem praecipiens, his verbis docet: Sed nec in media parte versurae consistat, ut spe cessandi totum spatium bos agilius enitatur. Horum locorum comparatio satis, opinor, declarat, strigare dicta esse jumenta, non quae tardarent per malitiam, sed eorum, a quibus agerentur, voluntate consistenter, denique ad tempus ab opere disisterent. Hoccine igitur verbum poetam mujae, quae tarditatis crimen responso dissolveret joculari, tribuisse probabile est?*

β) N. h. 18, 19, 49.

γ) 2, 2, f.

